

Izdevuma satura radītājs

Priekšvārds krājumam "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2009"	VI
Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļai	IX
Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļai	XIV
Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta nolēmumu daļai	XVI
Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2009	A
Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2009" Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļas anotācija	A-7
I. Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem vai faktisko rīcību	A-15
II. Nolēmumi lietās par pašvaldību lēmumiem vai faktisko rīcību	A-47
III. Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību	A-108
IV. Nolēmumi par pieteikuma vai lietas pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā un personas subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu tiesā	A-127
V. Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem....	A-214
Tiesas interpretēto jēdzienu rādītājs	A-237
Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	A-247
Iestāžu rādītājs	A-277
Tiesību aktu rādītājs	A-279
Tēžu rādītājs	A-291
Nolēmumu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	A-312
Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	A-315
Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	A-317

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Civillietu departamenta spriedumi
un lēmumi 2009..... C**

**Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
spriedumi un lēmumi 2009" Senāta Civillietu departamenta
 nolēmumu daļas anotācija.....C-7**

I.	Nolēmumi, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām	C-11
II.	Nolēmumi mantojuma lietās.....	C-28
III.	Nolēmumi, kas izriet no lietu tiesībām.....	C-41
IV.	Nolēmumi, kas izriet no saistību tiesībām	C-51
V.	Nolēmumi, kas izriet no dzīvojamo telpu īres tiesiskajām attiecībām	C-100
VI.	Nolēmumi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām	C-112
VII.	Nolēmumi maksātspējas lietās.....	C-176
VIII.	Nolēmumi lietās par zemesgrāmatu nodaļas tiesneša lēmuma pārsūdzēšanu	C-193
IX.	Nolēmumi civilprocesuālo tiesību normu piemērošanas jautājumos.....	C-207
X.	Nolēmumi par saistību izpildīšanu tiesas ceļā.....	C-247
XI.	Nolēmumi citu kategoriju lietās	C-259
	Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	C-285
	Tiesību aktu rādītājs	C-328
	Tēžu rādītājs	C-341
	Judikatūras un tiesu prakses rādītājs	C-353
	Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	C-355
	Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem.....	C-357

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
Krimināllietu departamenta lēmumi 2009..... K**

**Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
spriedumi un lēmumi 2009" Senāta Krimināllietu
departamenta lēmumu daļas anotācija..... K-7**

I.	Lēmumi Krimināllikuma Vispārīgās daļas piemērošanas jautājumos.....	K-11
----	--	------

II. Lēmumi Krimināllikuma Sevišķās daļas piemērošanas jautājumos.....	K-51
III. Lēmumi Kriminālprocesa likuma piemērošanas jautājumos.....	K-99
Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	K-232
Tiesību aktu rādītājs	K-250
Tēžu rādītājs	K-264
Judikatūras un tiesu prakses rādītājs	K-279
Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	K-281
Publicēto lēmumu krimināllietās rādītājs pēc lietu numuriem	K-282

Priekšvārds krājumam "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumi un lēmumi 2009"

Latvijas Republikas Augstākā tiesa sadarbībā ar valsts akciju sabiedrību "Tiesu namu aģentūra" piedāvā kārtējo Senāta departamentu nolēmumu apkopojumu. Atšķirībā no iepriekšējo gadu prakses, kad nolēmumu apkopojumi tika veidoti katram Senāta departamentam atsevišķi, šogad esam atgriezušies pie nolēmumu publicēšanas sākotnējās formas, kāda tā bija 1996.gadā, proti, visu Senāta departamentu – Civillietu departamenta, Krimināllietu departamenta un Administratīvo lietu departamenta – 2009.gada juridiski nozīmīgākie nolēmumi tiek publicēti vienā krājumā.

Šāda kopēja nolēmumu apkopojuma veidošanu lielā mērā noteica ekonomiski apsvērumi. Atšķirībā no Satversmes tiesas, kuras spriedumu un lietām pievienoto tiesnešu atsevišķo domu publicēšana krājumos noteikta ar likumu (*Satversmes tiesas likuma 33.pants*), Augstākās tiesas Senāta nolēmumi tiek publicēti tikai pēc pašas tiesas un citu ieinteresēto personu iniciatīvas un par pašu piesaistītajiem finanšu līdzekļiem.

Jāņem vērā arī, ka dažādu tiesu nolēmumi, tostarp Senāta nolēmumi, kļūst arvien pieejamāki interneta vidē, kas plašam personu lokam ļauj iepazīties ar tiesu praksi daudz operatīvāk un lielākā apjomā. Kaut arī pašlaik tikai Administratīvā procesa likums (*108.panta septītā daļa*) attiecībā uz administratīvajām tiesām nosaka obligātu tiesas spriedumu publicēšanu internetā, kopš 2003.gada Augstākās tiesas mājas lapā www.at.gov.lv tiek publicēti arī citu Senāta departamentu nolēmumi ar judikatūras atziņām.

Kopš 2006.gada Senāta judikatūra tiesnešiem un tiesu darbiniekiem pieejama Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) ietvaros. Savukārt no 2009.gada maija Senāta judikatūras datubāze ir publiski pieejama ikvienam interesentam portālā www.tiesas.lv. Atsevišķi nolēmumi tiek iekļauti arī dažādās privātpersonu veidotajās datu bāzēs.

Taču vismaz pašlaik internets un citas elektroniskās datu bāzes nemazina tiesas nolēmumu apkopojumi nozīmi drukātos izdevumos. Iesaistot šajā darbā senatorus un citus juristus, publicēšanai krājumos tiek atlasīti tie nolēmumi, kuriem ir būtiska nozīme gan vienveidīgā tiesību normu interpretācijā un piemērošanā, gan tiesu prakses saskaņotības, pētniecības un attīstības veicināšanā. Tāpēc jāuzsver, ka visas krājumos publicētajos Senāta departamentu nolēmumos ietvertās tiesas atziņas ir judikatūra.

Veidojot šo krājumu, publicējamo nolēmumu atlase bija jo īpaši rūpīga, jo bija jāņem vērā ne tikai ierobežotais izdevuma apjoms, bet arī tiesā izskatīto lietu un tiesas atziņu nozīme un aktualitāte plašākam interesentu lokam. Visu trīs Senāta departamentu nolēmumu izlases publicēšana vienā krājumā palīdzēs lasītājiem gūt ieskatu Senāta darbā kopumā, salīdzināt katra departamenta tiesu praksi, kā arī novērtēt tiesu prakses attīstība visās tiesību jomās.

Senāta nolēmumu krājumu izdošana ir visnenāk Senāta spriedumu un lēmumu publiskošanas tradīcija, kas turpina pirmskara Latvijas Senāta praksi. Sākotnēji (1921.–1934.) Latvijas Senāta spriedumi tika publicēti žurnāla "Tieslietu Ministrijas Vēstnesis" pielikumā, taču vēlāk tie tika izdoti kā atsevišķi izdevumi gan spriedumu burtnīcu, gan izvilkumu krājumu veidā. Jau pirmskara Latvijā augstākā tiesu varas institūcija – Senāts – atzina, ka spriedumu publiskošana ir nepieciešama, "lai apvienotu visu Latvijas tiesu praksi (..) un lai iepazīstinātu plašākas sabiedrības un sevišķi juristu aprindas ar savu praksi" (*Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr.4, 199.lpp.*).

Tāpēc šogad, kad kopā ar visu Latvijas juristu saimi atzīmējam Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta un tiesu palātu 15 gadu jubileju, mums ir patiess lepnums un prieks, ka esam spējuši šo nolēmumu krājumu izdošanas tradīciju turpināt.

Pēc Latvijas valstiskuma atjaunošanas un tiesību sistēmas reformas tiesību piemērotāju vidū izpratne par judikatūru kā tiesību palīgavotu veidojusies ļoti pakāpeniski. Līdz ar tiesu varas neatkarības principa iedzīvināšanu un tiesas autoritātes nostiprināšanos judikatūras loma tiesību normu satura izpratnē, cilvēktiesību ievērošanā, vienveidīgas un stabilas tiesu prakses veidošanā ir novērtēta. Judikatūras ievērošana, piemērojot tiesību normas, izstrādājot tiesību aktus vai pieņemot dažādus lēmumus, nodrošina tiesiskas valsts principu – taisnīguma, vienlīdzības un tiesiskās drošības – reālu darbību.

Augstākai tiesai un tās Senātam ir neatsverama nozīme judikatūras veidošanā. Augstākai tiesai kā augstākai tiesu instancei Latvijā ir sevišķi liela atbildība par taisnīguma un objektivitātes ievērošanu tiesvedībā. Viena no tās pamatfunkcijām ir vienveidīgas tiesu prakses veidošana, kā arī juridiskās domas un Latvijas tiesību attīstība. Tās loma nav mazinājusies arī pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, jo tikai nacionālā līmenī iespējama tiesiskās noteiktības nodrošināšana, nacionālo tiesību un tiesiskās kultūras attīstība. Savukārt, tulkojot un piemērojot Eiropas Savienības un starptautiskās tiesību normas, Augstākās tiesas judikatūra veic plašāku starpnacionālu uzdevumu – rada tiesības, kas pārsniedz nacionālās robežas.

Latvijas Senāta senatora Augusta Lēbera dēls Dr.iur. Dītrihs Andrejs Lēbers (Loeber) teicis, ka Senāta spriedumi veido Latvijas tiesību sastāvdaļu un ir kā stingri akmeņi Latvijas tiesību celtnes pamatos. Senāta nolēmumu krājums paliks arī kā vēstures liecība par tām juridiskās domas un prakses atziņām, ko Latvijas tiesību celtnes pamatos ir atstājis Augstākās tiesas Senāts 2009.gadā.

LR Augstākās tiesas priekšsēdētājs
Ivars Bičkovičs

Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļai

Šajā krājumā ir apkopoti un publicēti Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta sestā darbības gada – 2009.gada – būtiskākie nolēmumi. Ar tiem var iepazīties arī Augstākās tiesas mājas lapā, kā arī judikatūras datubāzē <http://juridika.tiesas.lv/>.

Krājuma priekšvārdā vēlējos nedaudz atskatīties uz 2009.gadā paveikto.

Departaments

2009.gadā Administratīvo lietu departamenta tiesvedībā bija 1061 lietas (2008.gadā – 1028). Izskatītas 805 lietas (2008.gadā – 753). No tām 327 lietas tika izskatītas blakus sūdzības kārtībā. No visām izskatītajām lietām 26 lietas izskatītas kopsēdē. Kasācijas tiesvedības ierosināšana tika atteikta 214 lietās (2008.gadā – 209).¹

2009.gadā Administratīvo lietu departamentā kā pirmās instances tiesā izskatīja vienu lietu, proti, vienu pieteikumu par iekšlietu ministra lēmumu par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijā Republikā aizliegta.

Departaments ir arī nosūtījis četrus pieteikumus Satversmes tiesai un pieņēmis astoņus blakus lēmumus, vēršot iestāžu uzmanību uz tiesību normu pārkāpumiem un to novēršanu vai uz nepieciešamību uzlabot tiesisko regulējumu.

Lietu struktūra un nolēmumu stabilitāte

2009.gadā iezīmējās izmaiņas lietu struktūrā. Līdz 2009.gadam parasti visvairāk tika izskatītas lietas sakarā ar pieteikumiem par Valsts ieņēmumu dienesta izdotajiem administratīvajiem aktiem (faktisko rīcību). Taču 2009.gadā visvairāk izskatītas lietas – 27% – sakarā ar pieteikumiem par pašvaldību izdotajiem administratīvajiem aktiem (faktisko rīcību). Lietas par Valsts ieņēmumu dienesta izdotajiem administratīvajiem aktiem (faktisko rīcību) bija 15% no visa lietu skaita (salīdzinājumam 2008.gadā – 27%).

Šajā gadā palielinājusies arī Administratīvās apgabaltiesas nolēmumu stabilitāte. No kasācijas kārtībā pārsūdzētajiem spriedumiem 75%

¹ <http://www.at.gov.lv/lv/info/statistics/2009/>

(2008.gadā – 71%) tika atstāti negrozīti vai arī par tiem netika ierosināta kasācijas tiesvedība. No blakus sūdzības kārtībā pārsūdzētajiem lēmumiem 73% (2008.gadā – 69%) tika atstāti negrozīti vai arī par tiem tika atteikts ierosināt tiesvedību.²

Vēršanās Eiropas Kopienu tiesā

Administratīvo lietu departaments izskatāmajās lietās 2009.gadā pieņēma trīs lēmumus par prejudiciāla jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienu tiesai.

1. SIA "Schenker" (lietas Nr.A42451405) lietas apstākļi. 2005.gada 15.februārī SIA "Schenker", pamatojoties uz ārvalsts komersanta "D.Boss Europe" pilnvaru, vērsās Valsts ieņēmumu dienestā, lūdzot izsniegt saistošo izziņu par tarifu precēm "LCD šķidro kristālu paneli". Pieteikumā izziņas saņemšanai 5.sadaļā "Muitas nomenklatūra" kā klasificējamā preces nomenklatūra norādīta "TARIC"; 7.sadaļā "Plānotā klasifikācija" norādīts – "šķidro kristālu ierīces, nomenklatūras kods 90138020000"; 8.sadaļā "Preču apraksts" norādīts – "LCD šķidro kristālu paneli". Paneli tiek izmantoti kā komponenti elektronisko preču ražošanā. Minētā prece nevar patstāvīgi saņemt un apstrādāt nekādu informāciju"; 9.sadaļā "Komerccnosaukums un papildu ziņas" norādīts, ka visa informācija ir konfidenciāla (komerccnosaukums nav norādīts).

Valsts ieņēmumu dienests nolēma neizsniegt pieteicējai saistošo izziņu attiecībā uz precēm "LCD šķidro kristālu paneli". Iestāde šādu atteikumu pamatojusi ar to, ka pieteikums nav sagatavots atbilstoši Komisijas Regulas (EEK) Nr.2454/93 (1993.gada 2.jūlijs), ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulas (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, 6.panta 2. un 3.punktam un Padomes Regulas (EEK) Nr.2913/92 (1992.gada 12.oktobris) par Kopienas Muitas kodeksa izveidi 6.panta 1.punktam. Tā kā informācija, kas ietverta pieteikumā, ir nepilnīga un pieteicēja nav iesniegusi iestādes pieprasītos precīzi identificējošos dokumentus, kā arī nav iesniegusi preču paraugus, iestādei trūkst informācijas, lai precīzi varētu klasificēt. Preču paraugi, kuri bijuši iestādes rīcībā, uz kuriem norādījusi pieteicēja, nav bijuši identiski precei, attiecībā uz kuru pieprasīta saistošā izziņa par tarifu. Turklāt pieteicēja iesniegusi vienu pieteikumu, bet šķidro kristālu paneli, attiecībā uz kuriem izziņa prasīta, ir dažādu veidu, proti, tiem ir atšķirīgi izmēri – attiecīgi 26, 29 un 32 collas. Līdz ar to iestāde uzskatījusi, ka viens pieteikums saistošās izziņas par tarifu saņemšanai iesniegts par vairākām atšķirīgām precēm.

² <http://www.at.gov.lv/lv/info/statistics/2009/>

Uzdotais jautājums. Vai Komisijas Regulas (EEK) Nr.2454/93 (1993.gada 2.jūlijs), ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, 6.panta 2.punkts ir jāinterpretē tā, ka uz pieteikuma pamata par saistošās izziņas par tarifu saņemšanu ir izsniedzama saistošā izziņa par identiskām precēm, kurām ir viens un tas pats komercnosaukums, artikula numurs vai cits attiecīgo precī raksturojošs jeb identificējošs kritērijs.

2. SIA "Pakora Pluss" (lietas Nr. A42397406) lietas apstākļi. Vācijā 2004.gada 30.aprīlī noformēts kravas manifests automašīnas *Audi A4* transportēšanai uz Latviju. Automašīnas pārdevējs Vācijā darījumam piemēroja nulle procentu pievienotās vērtības nodokļa likmi.

2004.gada 3.maijā pieteicēja SIA "Pakora Pluss" kā princips uz sāka automašīnai tranzīta procedūru. 5.maijā Ceļu satiksmes drošības direkcijā veikta automašīnas pirmreizējā reģistrācija Latvijā. 2004.gada 5.augustā pieteicēja vērsās ar iesniegumu, lūdzot anulēt deklarāciju. 2004.gada 3.novembrī Valsts ieņēmumu dienests atteica apmierināt pieteicējas lūgumu. 2004.gada 22.decembrī pieteicēja saņēma Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes vēstuli, kurā norādīts, ka pieteicēja deklarējusi preces tranzīta muitas procedūrai kļūdas dēļ. 2005.gada 9. un 10.maijā Galvenā muitas pārvalde pieprasīja, lai pieteicēja iesniedz dokumentus par muitas procedūras pabeigšanu. 2005.gada 4.novembrī Galvenā muitas pārvalde atsauca 2004.gada 22.decembra vēstuli. 2005.gada 9.novembrī Galvenā muitas pārvalde norādīja, ka pieteicējai bija jānodrošina muitas procedūras pabeigšana. 2006.gada 1.martā Galvenā muitas pārvalde pieņēma lēmumu, ar kuru noteica pieteicējai pienākumu iemaksāt budžetā aprēķināto muitas un citu nodokļu parādu 2539,74 latus. Valsts ieņēmumu dienests ar 2006.gada 21.aprīļa lēmumu atstāja negrozītu minēto lēmumu. Lēmumā norādīts, ka parāds radies tāpēc, ka pieteicēja nav noslēgusi tranzīta muitas procedūru par vieglās automašīnas *Audi 8E* ieviešanu Latvijā.

Uzdotie jautājumi.

1) Vai gadījumā, ja ir noformēts kravas manifests, taču nav veiktas Eiropas Komisijas Regulas (EEK) Nr.2454/93 (1993.gada 2.jūlijs), ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, 448.pantā noteiktās darbības (Vācijas muitas dienests attiecīgi nav ziņojis Latvijas muitas dienestam par kuģošanas sabiedrības lūgumu), var uzskatīt, ka Pievienošanās līguma 1.punkta izpratnē ir veiktas eksporta formalitātes?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai tādos apstākļos, kādi ir šajā lietā, var uzskatīt, ka muitas procedūras regulējošās tiesību normas (Regula Nr.2913/92 un Regula Nr.2454/93) vispār nav piemērojamas?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai Pievienošanās Eiropas Savienībai līguma IV pielikuma 5.nodaļas 1.punkts interpretējams tādējādi, ka gadījumā, ja prece, kura paplašinātajā Kopienā tiek transportēta pēc tam, kad attiecībā uz to jau veiktas eksporta formalitātes, netiek laista brīvā apgrozībā, tā nav atbrīvota no muitas nodokļiem un citiem muitas pasākumiem, kaut arī nav šaubu, ka precei ir Kopienas preces statuss? Citiem vārdiem – vai noteicošais tādā gadījumā ir tas, ir vai nav veikta muitas procedūra – laišana brīvā apgrozībā?

4) Vai pievienotās vērtības nodoklis ir iekļaujams ievad muitas nodoklī tādā izpratnē, kā noteikts Regulas Nr.2913/92 4.panta 10.punktā?

5) Ja atbilde uz ceturto jautājumu ir apstiprinoša, vai pienākums maksāt pievienotās vērtības nodokli, kas jāmaksā kā muitas maksājums par preces ievešanu, ir principālam vai galīgajam preces saņēmējam? Vai šis pienākums var tikt sadalīts, ņemot vērā kādus apstākļus?

3. SIA "Stils Met" (lietas Nr.A42459006) lietas apstākļi. SIA "Stils Met" 2004. un 2005.gadā izlaišanai brīvam apgrozījumam no Ukrainas ievada tērauda troses. Preces izcelsmes valsts bija Ukraina, nosūtītājs – Ukrainas uzņēmums "Silur". Pieteicēja preces klasificēja, piemērojot kombinētās nomenklatūras kodus 7312 10 82, 7312 10 84, 7312 10 86 un TARIC kodu 90.

Valsts ieņēmumu dienests atzina, ka pieteicēja precēm nepareizi noteikusi TARIC kodu 90. Iestāde šīm precēm TARIC kodu mainīja un noteica to 19.

Uzdotie jautājumi.

1) Vai TARIC kods 7312 10 82 19, 7312 10 84 19, 7312 10 86 19 ir interpretējams tādējādi, ka 2004. un 2005.gadā atbilstoši tam bija klasificējami attiecīga šķērsriezuma izmēra tērauda izstrādājumi – tauvas un troses, kuras ir bez pārklājuma vai tikai ar cinka pārklājumu, neatkarīgi no to ķīmiskā sastāva (izņemot nerūsējošā tērauda), tostarp no leģēta tērauda, kuri nebija ievesti no Moldovas vai Marokas.

2) Vai Padomes Regulas (EK) Nr.384/96 par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis, 14.panta 1.punkts ir interpretējams tādējādi, ka tam pretrunā ir sankcijas (soda naudas) piemērošana aprēķinātā antidempinga maksājuma apmērā atbilstoši valsts noteiktam tiesiskajam regulējumam (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrajā daļā) nodokļu likumu pārkāpumu gadījumiem.

Prakses maiņa

2009.gadā Senāts vairākos jautājumos ir mainījis savu praksi.³ Taču būtiskākā prakses maiņa ir notikusi attiecībā par Valsts ieņēmumu dienesta izpildes lēmumu pārsūdzēšanu. Līdz tam (Senāta 2005.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-25) Senāts atzina, ka Valsts ieņēmumu dienesta izpildes lēmumi tiesā pārbaudāmi pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvie akti. Mainot praksi, Senāts atzina, ka tie ir izskatāmi kā administratīvā akta izpildes lēmumi (Senāta 2008.gada 13.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-327).

Noslēgums

2009.gadā administratīvās tiesas, tostarp Administratīvo lietu departaments, pielika lielas pūles, lai mēģinātu saīsināt lietu izskatīšanas termiņus. Taču administratīvo tiesu rīcībā ir tikai tie resursi, kurus tām piešķīris Ministru kabinets un Saeima. Šobrīd, raugoties arī uz 2010.gadā iesniegto pieteikumu skaitu un pārsūdzēto nolēmumu skaitu, jau var paredzēt, ka arī 2010.gadā situācija attiecībā uz lietu izskatīšanas termiņiem nebūs uzlabojusies. Ir acīmredzami, ka šādam lietu daudzumam administratīvo tiesu resursi ir nepietiekami. Nereti plašsaziņas līdzekļos, kā arī politiķu un sabiedrības pārstāvju runās izskan pārmēģinājumi tiesām par lietu izskatīšanas ilgumu. Taču tiesām to varētu pārņemt tikai tad, ja pašreizējais tiesnešu skaits būtu pietiekams, lai izskatītu lielo daudzumu tiesvedībā esošo lietu. Taču ir acīmredzami, ka šobrīd strādājošajam tiesnešu skaitam nav pa spēkam izskatīt ienākošo lietu daudzumu.

Jaunajā Administratīvā procesa likuma grozījumu projektā, kuru ir sagatavojusi Tieslietu ministrijas veidotā darba grupa, daudzas normas (piemēram, rakstveida procesa kā pamatprocesa veida ieviešana, pilotsprieduma procesa ieviešana u.c.) ir ietvertas ar mērķi – saīsināt lietu izskatīšanas laiku. Taču nerodas pārliecība, ka šis mērķis ir sasniedzams tikai ar administratīvā procesa vienkāršošanu. Būtu jāpārvērtē tiesu sistēmas darba organizācija (sākot no pieteikuma saņemšanas, tā pieļaujāmības vērtēšanas līdz kvalitatīva nolēmuma sagatavošanai un informācijas sniegšanai) un tās sekmīgam darbam nepieciešamie resursi (piemēram, piešķirot tiesai līdzekļus, lai nodrošinātu tiesu ar augsti kvalificētiem darbiniekiem, kuri sekmīgi spētu sagatavot lietu iztiesāšanai).

LR Augstākās tiesas Senāta
Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore
Veronika Krūmiņa

³ Vairāk par to sk. šā krājuma Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumu daļas anotācijas 9.punktā.

Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļai

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nolēmumu daļā izlases kārtībā ir publicēti nolēmumi, kuri var izraisīt interesi tiesību zinātnieku un praktizējošo juristu vidū, tie var palīdzēt arī tām personām, kuras savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai ir griezušās tiesā.

Senāta Civillietu departamentā 2009.gadā saņemtas 1683 lietas (2008.gadā – 1293 lietas), ieskaitot nepabeigto lietu atlikumu gada sākumā. No tā secināms, ka lietu skaits ar katru gadu pieaug. Izskatītas 1065 lietas, nepabeigto lietu atlikums gada beigās – 618.

Tā kā Civillietu departamenta nolēmumi veido tikai trešdaļu no krājuma, tad tā ir tikai neliela daļa no visiem pieņemtajiem nolēmumiem.

Tāpat kā iepriekšējos gados, nolēmumi ir sagrupēti atbilstoši noteiktai materiāli tiesiskā vai procesuāli tiesiskā strīda vai jautājuma kategorijai. Katru nolēmumu ievada tēze(s), kas norāda uz būtiskāko tiesiskā rakstura problēmu tajā. Krājumā publicētos nolēmumus var atrast arī Augstākās tiesas mājas lapā – www.at.gov.lv.

Senāta nolēmumu krājuma mērķis ir veicināt tiesas spriešanas atklātību, vienveidību likumu piemērošanā un iztulkošanā. Tomēr laika gaitā var mainīties materiālo un procesuālo tiesību normas un to interpretācija, kā rezultātā mainās arī Senāta nolēmumos izteiktās atziņas. To apliecina krājumā ietvertie nolēmumi ar atzīmi "Judikatūras maiņa" (Nr.SK-784/2009, Nr.SK-899/2009). Šādas atzīmes ietveršana krājumā ir jauna prakse, jo iepriekš judikatūras maiņa netika īpaši uzsvēta.

Lielāko Civillietu departamenta nolēmumu daļu krājumā veido spriedumi lietās, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, jo šajā kategorijā izskatīto lietu skaits, salīdzinot ar 2008.gadu, dubultojies (2008.gadā – 53 lietas, 2009.gadā – 118 lietas), kas saistāms ar ekonomisko situāciju valstī, jo liels skaits strādājošo zaudē darbu.

Attiecībā uz mantojuma tiesībām krājumā ir ievietots spriedums, kurā ir strīds par mantojuma līgumu un tā sekām (Nr.SK-113/2009). Praksē līdz šim ir maz lietu, kas izriet no mantojuma līguma, jo šis mantošanas veids mūsu valstī nav īpaši populārs.

Nolēmumos izteiktās atziņas un problēmu risinājumi ir tapuši tiesnešu ilgu diskusiju rezultātā, jo strīdi starp pusēm kļūst aizvien sarežģītāki un problēmas tiek dažādi interpretētas. Tieši tāpēc, vērtējot gan krājumā

ievietotos, gan arī citus nolēmumus, droši vien tiks izteikta kritika par nolēmumu trūkumiem vai nepilnībām, kas neapšaubāmi palīdzēs pilnveidot un uzlabot tiesas spriešanas kvalitāti.

LR Augstākās tiesas Senāta
Civillietu departamenta senatore
Edīte Vernuša

Priekšvārds Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta nolēmumu daļai

Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 47.pantam un Kriminālprocesa likuma 569.pantam, Senāta Krimināllietu departaments ir kasācijas instances tiesa lietās, kuras izskatījušas apelācijas instances tiesas, tas ir, Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta un apgabaltiesu Krimināllietu tiesas kolēģijas, kā arī lietās, kuras izskatījušas pirmās instances tiesas (rajona tiesas un apgabaltiesas) vienošanās procesā. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 63.nodaļas prasībām Senāta Krimināllietu departaments izskata no jauna arī spēkā stājušos tiesas nolēmumus sakarā ar materiālo vai procesuālo likuma normu būtisku pārkāpumu.

2009.gada būtiskākie departamenta lēmumi Krimināllikuma un Kriminālprocesa likuma tiesību normu piemērošanā apkopoti un publicēti šajā krājumā. Kopumā publicēšanai atlasīti 38 Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi.

2009.gadā tika pieņemti vairāki (3) grozījumi Kriminālprocesa likumā⁴, no kuriem apjomīgākie Saeimā tika pieņemti 2009.gada 12.martā un stājās spēkā 2009.gada 1.jūlijā. Šie grozījumi skāra lielāko daļu Kriminālprocesa likuma nodaļu. Lai nodrošinātu lietu ātrāku izskatīšanu apelācijas instances tiesā, grozījumi paredz iespēju izskatīt lietu arī rakstveida procesā. 2009.gadā Krimināllikums grozīts četras reizes⁵. Senāta Krimināllietu departamentā 2009.gadā skatītas lietas, kurās minētie grozījumi Kriminālprocesa likumā un Krimināllikumā jau piemēroti.

⁴ *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*: 2009.gada 12.marta likums (stājās spēkā 01.07.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 01.04.2009., Nr.51; *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*: 2009.gada 11.jūnija likums (stājās spēkā 14.07.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 30.06.2009., Nr.100; *Grozījumi Kriminālprocesa likumā*: 2009.gada 16.jūnija likums (stājās spēkā 01.07.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 30.06.2009., Nr.100.

⁵ *Grozījumi Krimināllikumā*: 2009.gada 21.maija likums (stājās spēkā 01.07.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 10.06.2009., Nr.90; *Grozījumi Krimināllikumā*: 2009.gada 16.jūnija likums (stājās spēkā 01.07.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 30.06.2009., Nr.100; *Grozījumi Krimināllikumā*: 2009.gada 10.septembra likums (stājās spēkā 14.10.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 30.09.2009., Nr.155; *Grozījumi Krimināllikumā*: 2009.gada 19.novembra likums (stājās spēkā 23.12.2009.) // Latvijas Vēstnesis, 09.12.2009., Nr.193.

Departaments

Kopš 2000.gada Senāta Kriminālietu departaments gadā saņem vidēji 715–750 lietas, arī 2009.gadā saņemtas 734 lietas, izskatītas – 732. Mutvārdu procesā skatītas tikai četras lietas. Kriminālprocesa likumā paredzētajā kārtībā 62% no saņemtajām lietām departaments atteica pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā. 2009.gadā, salīdzinot ar citiem gadiem, saņemts vairāk lietu, kurās ir iesniegti prokuroru kasācijas protesti; 10,7% no kasācijas kārtībā izskatītajām lietām bijušas ar protestiem.

Vidējā slodze uz katru senatoru bija aptuveni 120 lietas gadā.

Lietu struktūra un stabilitāte

No visām kasācijas kārtībā izskatītajām lietām visvairāk tikuši pārsūdzēti tiesu nolēmumi par noziedzīgiem nodarījumiem pret ģiņšumu – apmēram 30%, par noziedzīgiem nodarījumiem pret satiksmes drošību, ģiņši apsūdzībā pēc Krimināllikuma 262.panta par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē, – apmēram 10%, par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotisko, psihotropo vielu nelegālu apriti, – apmēram 10%.

Izskatīšanai kasācijas kārtībā no piecām apgabaltiesām tika saņemtas aptuveni 77% lietu, no Augstākās tiesas Kriminālietu tiesu palātas – apmēram 20% lietu, pārējās saņemtas no rajona tiesām un bija saistītas ar vienošanās procesu.

Senāts atstājis spēkā 80% no Augstākās tiesas Kriminālietu tiesu palātas pārsūdzētajiem nolēmumiem un 59% no apgabaltiesu pārsūdzētajiem nolēmumiem. Kopumā Senāts atcēlis 34% pārsūdzēto nolēmumu, grozījis 7%. Nolēmumu nestabilitāte galvenokārt saistīta ar Kriminālprocesa likuma normu pārkāpumiem, kas ir sekas nemitīgajām izmaiņām Kriminālprocesa likumā.

Senāta Kriminālietu departaments cenšas uzlabot Senāta nolēmumu kvalitāti, lai nolēmumi būtu saprotami ikvienam. Likumsakarīgi, ka apstākļos, kad tik intensīvi, kā pēdējā laikā, tiek grozīti likumi un papildinātas tiesību normas, mainās arī tiesu prakse un Senāta atziņas.

Judikatūra

Senāta Kriminālietu departaments turpināja sadarbību ar zinātniekiem, nozaru pētniekiem. Teorētiskos jautājumos Senāta Kriminālietu departaments sadarbojās ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesisko departamentu, senatori un prokurori vairākkārt tikās un risināja teorētiskus problēmjautājumus. Jau trešo gadu Kriminālietu departaments sagatavoja

Senāta atziņas par lēmumiem, ar kuriem atcelti vai grozīti zemāku instanču tiesu nolēmumi. Šīs atziņas ir ļoti pieprasītas no tiesām, lai ātrāk un efektīvāk varētu reaģēt uz kļūdām.

Notika Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu kopsapulce, kurā pieņemts lēmums "Par lietu izskatīšanu par krāpšanā apsūdzētām personām".

Senāta Krimināllietu departamenta aktuālie lēmumi tiek atlasīti, pievienojot tēzi, un publicēti Augstākās tiesas mājas lapā, kā arī ievietoti Judikatūras datu bāzē, kas publiski pieejama mājas lapā www.tiesas.lv.

Noslēgums

2009.gadā Senāta Krimināllietu departaments izteicis daudzas būtiskas atziņas tieši attiecībā uz Kriminālprocesa likuma normu piemērošanu. Daļa no šiem lēmumiem ievietoti krājumā. Mazāk lēmumu ievietots par Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normu piemērošanu.

Sagaidāms, ka 2010.gadā Senāta Krimināllietu departamentā vairāk ienāks lietas, kas skars to Kriminālprocesa likuma un Krimināllikuma normu piemērošanu, kurās pieņemti grozījumi.

LR Augstākās tiesas Senāta
Krimināllietu departamenta priekšsēdētājs
Pāvels Gruziņš